

Van de redactie

Dit is de 41e uitgave van de Historische Vereniging Bergambacht. .

Achtereenvolgens komen in dit nummer aan de orde:

- 1 Mededelingen bestuur en redactie en een terugblik op 2020 pag.1
- 2 Verslag van de Alg. Ledenvergadering op 22 sept.2020 pag.4
- 3 Het HOP en de Wandelroute pag.8
- 4 Met het spoortje door de Krimpenerwaard (deel 2) pag.12
- 5 Uit het archief: Een boer met 3 koeien. pag.25
- 6 Een Bergambachtenaar bij de VOC pag.27
- 7 Rectificatie pag.28
- 8 Dialectwoorden pag.28

Mededelingen bestuur en redactie

Onze vereniging groeit nog steeds en telde eind oktober 148 leden. We verwelkomden de heer Adr. Van Dam, de heer L. van der Heide, de fam. Van der Schuur/Manneke en mevr. Bos-Graafland.

Via ons bestuurslid Huig Markus kwamen we in het bezit van fotomateriaal van wijlen G.den Hoed over Bergambacht, de lokale brandweer en documentatie over de spoorlijn Gouda-Schoonhoven.

Van de heer J.Noomen ontvingen we fotomateriaal over de familie Van Sprang aan de Lekdijk-west.

De lezing over het ontstaan van de Krimpenerwaard en het Slot 's Heeraartsberg is, zoals viel te verwachten, niet doorgegaan in november. Wanneer deze wel wordt gehouden blijft vooralsnog een vraagteken. We houden u op de hoogte, ook via Het Kontakt.

Van de heer Matthijs Graafland - afkomstig uit Bergambacht en nu woonachtig in Franeker- ontving de redactie een door hem geschreven artikel over de in 1921 in Bergambacht aan de Benedenberg geboren dichter Bergman, pseudoniem van Aart Kok. Het staat op onze website achter het tabblad: Artikel.

Terugblik op 2020

Het najaarsnummer van 2020 valt wat later in de bus dan u van ons gewend bent. Dat heeft z'n reden natuurlijk. Het samenstellen en opmaken van het boekje met de Historische Wandeling door de dorpskern, in het kader van de opening van het HOP en Open Monumentendag, nam veel tijd in beslag. Het bestuur had begrip voor de vraag van de redactie om wat te schuiven met de uitgiftedatum van dit nummer. In deze voorlaatste maand van 2020 kijken we kort terug op een in veel opzichten bewogen jaar. In korte tijd werd niet alles, maar wel veel anders. Niemand hield rekening met het scenario dat zich vanaf medio maart ontrolde. We maakten plannen, keken vooruit, zoals we gewend zijn te doen. Er lag een mooi jaar op ons te wachten, de economie bloeide, vakantieplannen werden gemaakt, het leek niet op te kunnen. Het werd allemaal anders door dat ene woord: Corona of Covid-19, zoals het ook wordt genoemd.

Ook onze vereniging werd geconfronteerd met de harde realiteit van de pandemie door het overlijden van ons Ammerstolse bestuurslid

Kees Dubbeldam. Met veel respect en waardering denken wij terug aan zijn inzet voor onze vereniging.

Plannen maken doen we nog steeds, maar wanneer die kunnen worden verwezenlijkt is vooralsnog niet te bepalen. Restricties zijn er alom en beperken soms de uitvoering ervan. Omdat bijeenkomsten niet mogelijk waren, heeft het bestuur gemeend tot het doen uitgaan van nieuwsbrieven, naast de uitgifte van ons verenigingsblad om de leden te informeren. Wanneer nodig zullen we nieuwsbrieven blijven versturen via de mail.

Lezingen werden uitgesteld, evenals de Algemene Ledenvergadering, die uiteindelijk op 22 september j.l. werd gehouden. Om begrijpelijke reden werd deze zeer matig bezocht. Ons bestuurslid Huig Markus werd in zijn functie herkozen. Voor aftredend voorzitter Booij ter Haar was geen kandidaat beschikbaar. In een volgende A.L.V. zal opnieuw worden geprobeerd een nieuwe voorzitter te kiezen. Tot die tijd neemt Booij ter Haar de functie ad-interim waar. Het verslag van de A.L.V vindt u elders in dit blad.

In oktober werden door de overheid de regels m.b.t. de coronaproblematiek weer aangescherpt. Hoe de situatie zich zal ontwikkelen is vooralsnog niet in te schatten. Wel hebben we noodgedwongen onze in november geplande bestuursvergadering moeten uitstellen.

In jan/febr. toen er nog geen sprake was van een crisis, stonden we aan de vooravond van de herdenking van 75 jaar vrijheid. Samen met wethouder Janette Hofman mocht ik als vertegenwoordiger van de HVB aanwezig zijn bij de start van de festiviteiten in Rhenen, waar een korte herdenking werd gehouden bij het monumentje dat herinnert aan

Het monumentje in Rhenen

de evacuatie van de lokale burgerij naar plaatsen in o.a. de Krimpenerwaard. Zoals bekend werden later vrijwel alle geplande evenementen in het kader van 75 jaar bevrijding uitgesteld of definitief afgelast. Misschien krijgen we komend jaar een herkansing. Vooruitblikkend naar komend jaar lijkt het er op dat we, voor wat onze vereniging betreft, geen plannen voor de lange termijn kunnen maken. We zullen proberen u d.m.v. digitale nieuwsbrieven op de hoogte te houden. Rest ons als bestuur u voor komende tijd goede feestdagen en een gezond en voorspoedig 2021 toe te wensen.

Roel Botter

Verslag van de Algemene Ledenvergadering van 22 sept. 2020

1 Opening.

De voorzitter opent de vergadering om 20.00h en heet de aanwezigen van harte welkom. Aanwezig zijn 17 leden en 4 bestuursleden. De bestuursleden Erik Bodenstaff en Huig Markus zijn afwezig met kennisgeving.

2 Agenda.

Op de agenda, zoals deze is afgedrukt in het voorjaarsnummer van 2020 en in 2^e termijn met de laatste nieuwsbrief naar de leden is verzonden, zijn geen aanvullingen en/of opmerkingen.

3 Ingekomen stukken en mededelingen.

De secretaris meldt dat hij abusievelijk de nieuwsbrief, evenals de meest recente mailing niet bcc naar de leden heeft gestuurd, zodat iedereen de volledige email-adressenlijst erbij kreeg. Excuses daarvoor.

Op 12 sept. 2020 is in samenwerking met de Bibliotheek Krimpenerwaard, het Streekarchief Midden-Holland en de HVB een zgn. HOP geopend, een Historisch Ontmoetingspunt. Dit is de 4^e HOP in de Krimpenerwaard. De secretaris legt uit wat de bedoeling van een HOP is.

De vereniging heeft een bericht ontvangen over de bouwplannen in de tuin van Hoofdstraat 139, de voormalige dokterswoning. Het bestuur heeft bij de raad van de Gemeente Krimpenerwaard en B&W haar bezorgdheid hierover geuit. Omdat de bouwaanvraag binnenkort op de agenda van de gemeenteraad staat, kunnen wij nu nog niet verder reageren, maar zullen vanuit onze doelstelling zoals die in de statuten is vastgelegd de ontwikkeling volgen en indien nodig formeel bezwaar aantekenen. In de pauze zullen de plannen op een projectiescherm worden getoond.

4 Vaststelling van de notulen van de Algemene ledenvergadering van 26 maart 2019.

De notulen worden zonder verdere opmerkingen goedgekeurd.

5 Activiteitenverslag 2019.

Voorzitter Booij ter Haar doet verslag van de activiteiten in 2019. Hij memoreert een vijftal lezingen die zijn gehouden, waarbij de opkomst in het algemeen zeer bevredigend was. Verder schetst hij het verloop van de contacten met de Gemeente Krimpenerwaard. De contacten zijn wat afstandelijker ten opzichte van de periode dat de Gemeente Bergambacht nog zelfstandig was. Het archief is verhuisd van de Benedenberg naar het woonadres van de secretaris. Hier moet nog een keer flink de stofkam door. Diverse personen boden historisch materiaal aan. Het verenigingsblad is weer 3 keer verschenen en het aantal leden is toegenomen tot 147. Ook dit jaar werd het uitgeven van ons blad gesponsord door diverse adverteerders die de voorzitter daarvoor hartelijk dankte.

6 Formele benoeming van Hans van Jaarsveld tot penningmeester.

Omdat de benoeming van Hans van Jaarsveld op de ingelaste A.L.V. op 24 september 2019 niet in lijn met de statuten is gebeurd, werd de procedure opnieuw uitgevoerd en de benoeming geformaliseerd. Op de voordracht waren geen tegenstemmen. De penningmeester heeft zijn benoeming aanvaard.

7 Financieel jaarverslag over het jaar 2019.

Penningmeester Hans van Jaarsveld geeft een toelichting op de financiële jaarstukken van het jaar 2019.

8 Verslag kascontrolecommissie.

Dhr. Hagendoorn doet mede namens mevr. Verhoef (afwezig) verslag. Zij hebben de kascontrole uitgevoerd en in orde bevonden. Aan zowel penningmeester als bestuur wordt décharge verleend en de voorzitter dankt de kascontrolecommissie voor haar werkzaamheden.

9 Benoeming nieuwe kascontrolecommissie.

Mevrouw Verhoef treedt af en dhr. Hagendoorn wordt voorzitter.
Dhr. C. Boom wordt lid en dhr. C. Rietveld wordt plv. lid.

10 Begroting.

De begroting wordt ongewijzigd goedgekeurd.

11 Bestuursverkiezing.

Volgens het aftredingsschema is Huig Markus aftredend en stelt zich herkiesbaar. Aftredend en niet herkiesbaar is Booij ter Haar, hetgeen inhoudt dat er een nieuwe voorzitter moet worden gekozen. Er hebben zich echter geen kandidaten gemeld. Huig Markus wordt bij acclamatie herkozen. Voor de vacature van voorzitter wordt vanuit de zaal de suggestie gedaan om de verkiezing uit te stellen tot de situatie m.b.t. het organiseren van bijeenkomsten minder wordt beperkt door de maatregelen zoals die nu gelden i.v.m. de coronasituatie en meer leden aanwezig kunnen zijn. Unaniem wordt hiermee ingestemd. Tot dan vervult Booij ter Haar de voorzittersfunctie ad-interim. Als dank voor de jaren dat hij het voorzitterschap heeft bekleed en de daarbijbehorende werkzaamheden met veel inzet heeft uitgevoerd, wordt hem onder instemmend applaus, als dank een mooie bos bloemen en een fles wijn aangeboden.

12 Rondvraag

Dhr. Van den Berg vraagt naar de samenwerking met de zusterverenigingen in de regio en hoe dit is georganiseerd. Peter Sluisman, als afgevaardigde van onze vereniging naar het SCHOK - Stichting Cultuur Historisch Overleg Krimpenerwaard- geeft een toelichting.

Mevr. Berkouwer vraagt naar een mogelijkheid om leden welke niet in het bezit zijn van een internetverbinding, tijdig in kennis te stellen van

door de vereniging georganiseerd activiteiten. De voorzitter zegt toe samen met het bestuur hier naar te kijken.

Vervolgens merkt mevrouw Berkouwer op dat zij ooit eens bezoek had van een student dialecten in de Krimpenerwaard.. Ze vraagt of er wellicht een boek is verschenen met daarin de resultaten van dit onderzoek. Het bestuur kan haar niet verder helpen. Zij zal zelf achter de student aan gaan om het antwoord op haar vraag te krijgen.

De heer Vink verbaast zich erover dat zowel de wethouder cultuur als de vereniging niet op de hoogte is van het feit dat zijn historische kasteelboerderij Tusschen Laenen in de top-100 van de Nederlandse monumenten staat. De heer Vink nodigt het bestuur uit om zich nader op de hoogte te stellen van de historische waarde van het pand. De voorzitter oppert dat de secretaris wellicht over dit bijzondere pand een presentatie zou kunnen geven.

13 Sluiting

Niets meer aan de orde zijnde sluit de voorzitter rond 20.45 h de vergadering en dankt de leden voor hun komst en bijdragen. Na de pauze geeft Roel Botter een powerpoint-presentatie over het buurtschap Bergstoep.

Het HOP, de Wandelroute en Open Monumentendag

Tijdens een bestuursvergadering begin dit jaar, werd door Peter Sluisman het idee geopperd om, in navolging van een aantal zusterverenigingen in de Krimpenerwaard, ook hier te komen tot de oprichting van een HOP. Wat is een HOP? HOP staat voor Historisch Ontmoetingspunt. Een plek waar mensen die geïnteresseerd zijn in de geschiedenis van hun woonplaats en alles wat daarmee samenhangt, terecht kunnen. Waar ze informatie kunnen vinden met behulp van

documentatie, of door middel van direct contact met iemand van de historische vereniging. Met veel enthousiasme is men aan de slag gegaan. Voorzitter Booij ter Haar en Peter Sluisman legden contact met de bibliotheekorganisatie in de Krimpenerwaard, die op hun beurt het Streekarchief Midden-Holland erbij betrokken. De samenwerking was vanaf het begin uitstekend. Er werd naar gestreefd om de opening op 12 september, Open Monumentendag, plaats te laten vinden.

De vitrine met documentatie en de expositie

Omdat het thema van Open Monumentendag dit keer 'leermonumenten' was, leek het een goed idee om in dat kader een tentoonstelling te organiseren over de geschiedenis van het onderwijs in onze dorpskernen. Maar hoe doe je dat en op zo'n korte termijn? Voor een tentoonstelling zijn spullen nodig, voorwerpen en documenten die een beeld geven van het onderwerp. Vind die maar eens in zo'n korte tijd. Er werd in diverse media een oproep gedaan aan iedereen die tijdelijk iets kon missen. Het moest namelijk een expositie worden door en voor de inwoners en verdere belangstellenden. Ook moesten er vitrines worden gemaakt waarin de items konden worden geëxposeerd. Veel werk dus en de tijd drong, maar het is gelukt.

De historische wandelroute

Intussen liep er nog een project. Begin dit jaar was er een verzoek binnen gekomen van de Stichting Welzijn en Ondersteuning Krimpenerwaard-midden of wij een korte wandelroute door het dorp beschikbaar hadden, zodat men met geïnteresseerde cliënten die wandeling kon maken. Daar hebben we voor gezorgd. Tegelijkertijd bracht het ons op het idee om zo'n route wat uitgebreider, voorzien van foto's, in het formaat van ons verenigingsblad te maken en uit te brengen, even voor Open Monumentendag voor de leden en op de dag zelf voor een gering bedrag te koop aan te bieden voor belangstellenden. Uw redacteur ging aan de slag en vroeg zich al snel af wat hij zich nu weer op de hals had gehaald. Het was nogal een klus. Daar kwam ook nog bij dat bij de Gemeente Krimpenerwaard hetzelfde idee was ontstaan. Men wilde t.g.v. Open Monumentendag een krant uitbrengen die wandelroutes door de kernen van de Krimpenerwaard beschreven. Een gelijktijdigheidsfactor die we niet hadden verwacht en waar we toch mee moesten dealen. Gelukkig reden we elkaar niet in de wielen. We werkten mee aan de (beknopte) route die in de krant kwam en gingen door met onze eigen versie. Uiteindelijk konden we de leden op tijd het boekje met onze wandeling op tijd aanbieden. Voor belangstellenden is het boekje nog steeds verkrijgbaar bij het secretariaat voor 2 euro.

Op Open Monumentendag vond de opening van het HOP plaats in de bibliotheek aan de Esdoorn in Bergambacht. Vanwege de beperkende omstandigheden (het C-woord krijg ik bijna niet meer uit mijn toetsenbord) was het aantal aanwezigen beperkt. Uw redacteur droeg een verhaaltje voor in onvervalst Bergambachts dialect en er werden waarderende woorden gesproken door vertegenwoordigers van het Streekarchief, de Bibliotheek en de Historische Vereniging, waarna de samenwerkingsovereenkomst door de deelnemers werd ondertekend.

De wandelroute

Het zag er fraai uit. Een prachtige vitrine met informatie en de expositie over het schoolleven in vroeger tijden. Complimenten voor zowel de bouwer als de inrichter!

Helaas is de locatie van het HOP van zeer tijdelijke aard geweest. De geruchten die rondgingen over het verplaatsen van de bibliotheek naar elders, bleken juist en werden concreet. De 'bieb' verhuist voor een aantal jaren naar het pand van Interieurverzorging Speksnijder aan de Pleinstraat. Uiteraard gaat het HOP mee en we zullen belangstellenden daar graag ontvangen. De bedoeling is dat om de 2 maanden een (bestuurs)lid van de HVB op zaterdag van 11.00h tot 13.00h aanwezig is om vragen te beantwoorden over de historie van onze dorpen of mee te helpen te zoeken naar antwoorden. Welke data dit worden is nu nog niet bekend. Op onze website en facebookpagina wordt u op de hoogte gehouden.

Met het spoortje door de Krimpenerwaard (vervolg)

Door Roel Botter

Een periode van 18 jaar tussen de eerste spade en de eerste rit

De aanleg van de lijn Gouda-Schoonhoven is een unicum in de Nederlandse spoorweggeschiedenis geworden, omdat er achtereenvolgens aan drie verschillende projecten gewerkt is en er drie verschillende ondernemingen bij betrokken zijn geweest. De werkzaamheden vingen aan in het begin van 1896 door de Krimpenerwaardse Spoorweg Mij. en ze werden uiteindelijk voltooid in 1914 door de Staat der Nederlanden. Men begon met werken aan een spoorweg via Haastrecht naar Schoonhoven en men eindigde met een stoomtram van Gouda meer rechtstreeks naar Schoonhoven. Men begon te werken aan een normaalspoor, bouwde later een smalspoorlijn en eindigde toch met een normaalspoor. Het werd een bizarre geschiedenis.

In het zomernummer van ons blad werd de aanzet geschetst van de ontwikkelingen aan het eind van de 19^e eeuw rond de aanleg van de spoorlijn tussen Gouda en Schoonhoven. Ontwikkelingen die het gebied in de Krimpenerwaard, dat eindelijk zou worden ontsloten, decennia in haar greep hielden. Grote plannen, mislukkingen, feesten en teleurstellingen, het kwam allemaal voorbij. Uiteindelijk geloofde bijna niemand er meer in. Het Locaalspoor Comité had zich van de Krimpenerwaard Spoorweg Mij. afgekeerd en verbonden aan de M.E.T., de Maatschappij tot Exploitatie van Tramwegen. Het was het zoveelste hoofdstuk in een verhaal waar geen eind aan leek te komen.

De M.E.T. ging voortvarend te werk. Ze haalden direct het ontwerp uit 1891 van de heren Vas Visser en v.d. Oudermeulen uit de archieven. Het ontwerp dat voorzag in een spoorlijn van Gouda via Stolwijkersluis, Stolwijk, Bergambacht en Ammerstol naar Schoonhoven. Een spoorweg was echter te duur, dan maar een goedkopere tramweg. De gemeenten werden weer enthousiast en strooiden kwistig met subsidies. F 5000,- van Bergambacht, F 30.000 van Schoonhoven dat ook nog eens F 10.000,- in het vooruitzicht stelde voor een eventuele lijn via Schoonhoven naar Utrecht, F 10.000,- voor een lijn naar Gorinchem en F 10.000 voor een lijn naar Rotterdam. Dan stelde Schoonhoven ook nog eens F 60.000- in het vooruitzicht indien de plannen van de Krimpenerwaardse Spoorweg Mij. niet door zouden gaan. Het kwam er op neer dat Schoonhoven bereid was een ton in de onderneming te steken. Een voorwaarde was wel dat de tram in maart 1902 zou moeten gaan rijden. Stolwijk besloot in 1899 een bedrag van F 3000,- beschikbaar te stellen en Schoonhoven zette in 1900 ook nog eens F 5000,- in. Het leek wel of de gemeenten rond de roulettetafel zaten. Het kon niet op.

Er werd wat afvergaderd

Het Rijk wilde bij die algemene gulheid niet achterblijven en stelde een renteloos voorschot van F 250.000,- in het vooruitzicht, waar zij eerder slechts F 9000,- wilden doneren en een aanvraag van F 12.000,- afwezen. Het geld was hard nodig, want de kosten van de spoorlijn werden geraamd op F 675.000,- . De werkelijke kosten van de later aangelegde tramlijn bedroegen echter F 730.000, - vanwege de steeds stijgende materialenprijzen. De ophef over die kostenstijging werd gesust met de opmerking dat de trambaan te laag was geraamd en minstens F 800.000,- had moeten kosten, zodat men toch nog voor een koopje klaar was. Het bedenken van creatieve uitvluchten door beleidsmakers blijkt van alle tijden.

De M.E.T. ging, zoals al eerder opgemerkt, voortvarend aan de slag. Toch waren de bestekken pas in het begin van 1902 gereed. Er werd dus al met vertraging gewerkt, maar niemand had daar problemen mee, omdat de tramlijn er in ieder geval kwam. Dát was het belangrijkste gegeven in die fase. Bijna dagelijks kon men landmeters aan het werk zien. Er werden percelen grond aangekocht of kwamen in een onteigeningsprocedure. In 1903 werden bijvoorbeeld percelen onteigend die bij het kasteel 'Het Slot' behoorden. Datzelfde jaar 1903 werd echter voor de spoorlijnbouwers een rampjaar. In de buurt van Gouda, waar men met het storten begon, verdween het zand als sneeuw voor de zon in de bodem. Het was nog maar nauwelijks gelost of het was al weer verdwenen. Het werd door het veen ondergronds weggedrukt, zodat het vaak tientallen meters verder in sloten weer omhoog kwam. Het veen bleek een bodemloze put te zijn. En daarbij bleef het niet. Net zo snel als het zand, verdween ook het geld. Natuurlijk door de tegenvallers tijdens de aanleg, maar er moesten ook enorme bedragen worden neergeteld voor percelen waardeloze veengrond. In november 1903 was de kas leeg en werden de werkzaamheden gestaakt. De gebouwen waren gereed, evenals de

bruggen, de baan was zo goed al klaar. Maar hoe die erbij lag! De rails kronkelde zich over het tracé, het zandlichaam lag vol bulten en kuilen, de dwarsliggers zweefden hier en daar in de lucht omdat het zand was weggezakt of –gespoeld en de grindverzwaring, die op elke spoorbaan moet liggen, was nog niet aangebracht, want...het geld was op.

De M.E.T. zag natuurlijk dat het faliekant mis ging lopen en wendde zich in arren moede tot Rijk en Provincie voor meer renteloze voorschotten. Er werd aanvankelijk niet op gereageerd. Het was uiteindelijk eind 1904 toen er van enige reactie kon worden gesproken. “Het was onder de aandacht,” zoals dat ook toen al zo fraai werd geformuleerd. Ondertussen verpauperde de baan zienderogen. Rails raakten overwoekerd en aan bruggen en gebouwen werd geen onderhoud uitgevoerd. Het leidde in de Schoonhovense Courant van 1 januari 1905 tot de volgende verzuchting:

“Nu de wegen zo afschuwelijk slecht zijn dat ze haast niets begaan of bereden kunnen worden, ondervinden we pas goed het gemis van een degelijk openbaar vervoermiddel. “Was de tram er maar” is een verzuchting die men telkens hoort. En bij gebrek aan een tram nemen zij die zich noodzakelijk verplaatsen moeten, de fiets, ze wagen het er op, al weten ze dat dit ook een gevaarlijk karweitje is. Dinsdagavond hebben nog een paar personen dit ondervonden. Den eenen vond men een kwartier buiten het dorp op den weg naar Gouda met zijn rijwiel op den grond liggend. Hij had zijn been zoo bezeerd, dat hij hinkend zijn tocht moest vervolgen.. De ander ging niet ver vandaar kopjen onder den Gouwvliet in. Hij kwam er gelukkig uit en na zich in een nabijzijnde woning van droge kleren te hebben voorzien, zette ook hij den tocht naar Gouda voort. Weer per fiets? We weten 't niet, doch wagen de onderstelling dat hij 't op minder gevaarlijke wijze gedaan heeft.”

Jaren verstreken. Jaren waarin vrijwel niets gebeurde, zo leek het. Achter de schermen werd er echter wel het een en ander tot stand gebracht, wat uiteindelijk leidde tot een door de Tweede Kamer aangenomen voorstel van de toenmalige minister, tot “naasting van het project Spoorlijn Gouda – Schoonhoven.” De overheid ging het

project dus afmaken. Op 15 juli 1910 werd de zaak definitief beklonken. De M.E.T kreeg een vergoeding van F 265.000,- , het Rijk zou de lijn voltooiën en de Staatsspoorwegen zouden de exploitatie op zich nemen. Dat ‘voltooiën’ hield uiteindelijk in dat een volledig nieuwe lijn werd gebouwd. De jaren van stilstand waren catastrofaal geweest voor de conditie van het bouwwerk en bovendien wilden de Staatsspoorwegen een lijn met normaalspoor, terwijl de M.E.T. een smalspoorbaan had gebouwd.

Op 14 november 1914, 18 jaar nadat de eerste werkzaamheden waren begonnen en 45 jaar nadat de eerste plannen werden aangedragen, was het zover. De eerste tram, afgeladen met hoogwaardigheidsbekleders, toegejuicht door veel streekbewoners langs de lijn, maakte haar openingsrit door de Krimpenerwaard. Er was 880.000 m³ zand in de baan verwerkt, vijfmaal zoveel als de berekende hoeveelheid. Een deel van de huidige N210 en de N207 profiteren daar nu nog steeds van.

Met de schop en een handhefboom rails leggen.

Het treintje rijdt.

Eindelijk had men het zo lang verwachte en gewenste vervoer door de polder. Het was dan wel geen sneltrein die het gebied openlegde, maar een hakkepuifje dat niet sneller dan zo'n 30 km per uur reed en over de 17 km van Schoonhoven naar Gouda bijna een uur deed, toch waren de bewoners er blij mee. Het charmante lijntje werd een groot succes. Er werd begonnen met een vreemdsoortig vierkant locomotiefje, dat echter al in 1915 vervangen werd door een exemplaar dat meer weg had van een echte stoomlocomotief. Zo een met een liggende ketel en een stookplaat waarop de machinist zijn werk deed. Niet alleen de eerste locomotief, maar ook de rijtuigen hadden een bijzondere uitmonstering. In dat laatste geval betrof het de kleuren. Er waren rijtuigen die deels groen en deels bruin waren geschilderd. Groen was voor de tweede klasse en bruin was derde klasse. Aan de kleur van het kaartje dat je kocht, kon je zien in welk deel je werd geacht plaats te nemen. Er waren ook volledig groen geschilderde rijtuigen die dus alleen voor tweede klas passagiers bestemd waren. In deze uitvoering is de trein blijven rijden tot het moment van opheffing van de lijn. Het was een knus lijntje. Het ging niet snel, maar je kwam waar je wezen wilde. Mensen die langs het spoor woonden staken gewoon een bezem in de heg, waarmee ze aangaven dat ze mee wilden. De machinist pikte hen wel op. Op een avond, tijdens de laatste rit van die dag, vond de conducteur een tas. In die tas zat 30.000 gulden. Hij wist meteen wie de eigenaar moest zijn: Een varkenshandelaar die vanuit de trein boeren op de halteplaatsen betaalde voor de geleverde dieren. Dat moest snel gebeuren, want de trein wachtte natuurlijk niet tot hij z'n handel had geregeld. Je zou kunnen zeggen dat hij in de trein kantoor hield. In de hectiek moest hij zijn tas zijn vergeten. De conducteur bewaarde het geld een nachtje in de kluis in Schoonhoven en overhandigde de opgeluchte handelaar de andere morgen zijn kapitaal. Of er van een beloning sprake is geweest vermeldt de historie niet.

Baldadige jeugd is van alle tijden. Om wat orde te houden tussen de scholieren die van het spoortje gebruik maakten werd besloten dat de jongens in de derde- en de meisje in de tweede klasse moesten plaatsnemen. Dat bleek weer hele verkleedpartijen tot gevolg te hebben, meisjes trokken jongenskleren aan en andersom, zodat ze toch weer door elkaar zaten. Nadat de conducteur een keer het hele stel bij Bergambacht uit de trein had gezet en ze naar Schoonhoven moesten lopen, schijnt het allemaal wat rustiger te zijn geworden.

Er waren twee echte stations: In Schoonhoven waar aan de Spoorstraat het voormalig stationsgebouw nog staat en in Gouda aan de Karnemelksloot. Na de Karnemelksloot reed het treintje door naar station Gouda. Langs de lijn waren het haltes, of opstapplaatsen, die overigens ook wel weer 'station Bergambacht' of station Stolwijk werden genoemd. Het Bergambachtse station was ter hoogte van Het Slot, station Stolwijk bij het Vaartland, tegenover het begin van de Benedenkerkse weg waar het gebouw van de Coöperatie stond en waarin nu een autobedrijf is gehuisvest. De overige halteplaatsen waren: Den Hem, Ammerstol, Bergambacht (Het Slot), Bergambacht-Huisweg (nu Molenlaan), Koolwijk, Stolwijk, 't Beijersche, Stolwijkersluis en Gouda-Karnemelksloot. Bij Stolwijkersluis lag een draaibrug op de plaats waar nu de Haastrechtse Brug ligt. Voor het gewone verkeer lag er vijftig meter westwaarts een ophaalbrug. De Oude Brugweg in Stolwijkersluis herinnert hier nog aan.

In Schoonhoven stonden twaalf rijtuigen en de locomotieven - 6stuks- die natuurlijk gedurende de nacht onder stoom moesten worden gehouden, anders duurde het uren eer er weer druk in de ketels was om te kunnen rijden. Daarvoor was 'Teun met de Piep' aangesteld als nachtstoker. Het verdere personeel bestond uit zeven machinisten, zes conducteurs, twee rijtuigpoetsers die de rijtuigen schoon hielden, twee rangeerders, een assistent en een telegrafist. Het was altijd druk op het station.

De Haastrechtse ophaalbrug bij Gouda

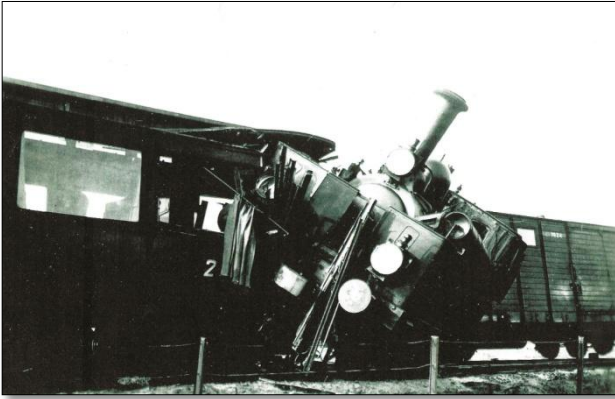
Het treintje bood ondernemers eindelijk de mogelijkheid om hun producten efficiënter bij hun klanten te krijgen. De Bergambachtse timmerfabrieken kregen hun hout nu per spoor aangeleverd en niet meer per schip. Bij station Bergambacht was een deel ingericht voor het wegen en transporteren van varkens. Het zal voor de ondernemers in andere dorpen niet anders geweest zijn. Er werden opnamen gemaakt voor de film “Het meisje met de blauwe hoed”. De scene is op You Tube nog steeds te zien. De streek bloeide op, hoewel de beginjaren economisch zwaar waren. De Eerste Wereldoorlog woedde in de omliggende landen en dat had ook zijn weerslag op het leven in Nederland.

Ongevallen

Het treintje reed niet harder dan zo'n 30 km per uur. Dat was een veilige snelheid. Tenslotte waren er niet of nauwelijks voorzieningen ter beveiliging van het spoor en de omwonenden. Bij cruciale plekken, waar men het spoor kon oversteken, moest stapvoets worden gereden en door de machinist worden gefloten met de stoomfluit, wat ook nog eens met waarschuwborden werd aangegeven. Niettemin ging het wel eens fout. In 1925 werd op de spoorovergang bij de Benedenkerkseweg in Stolwijk een auto door het treintje gegrepen wat 2 inzittenden het leven kostte. Het was helaas niet het enige incident met dodelijke afloop gedurende de tijd dat het spoor in gebruik was. De Schoonhovense Courant bericht op 4 mei 1935: "Bij het passeren van de onbewaakte overweg bij Stolwijkersluis bemerkte de machinist plotseling stukken van een rijwiel aan zijn locomotief. Bij nader onderzoek langs de rails vond men het lichaam van een vrouw wier levensgeesten reeds waren geweken. Haar lichaam werd naar het Van Iterson ziekenhuis in Gouda gebracht. Het slachtoffer had niets bij zich waarmee men de identiteit kon vaststellen. Later bleek het te gaan om de 25-jarige Mej. J.G., een dienstbode van den heer P. van Wijnen uit Stolwijk."

Een groot ongeval deed zich voor in oktober 1932 voor bij halteplaats 't Beijersche. Daar lag, evenals bij Stolwijk en Bergambacht, een uitwijkspoor met een zgn. klapwissel, waar treinen elkaar op het enkelspoor konden passeren. Het was net ingevoerd en door de nieuwigheid had de machinist van de trein uit Schoonhoven er geen erg in. Hij reed bij de Beijerscheweg gewoon door, terwijl de trein uit Gouda er aan kwam. Beide machinisten waren bezig met hun vuur. Gelukkig reden ze niet hard, maar niettemin was de klap stevig. De locomotief van de trein uit Gouda werd van de trein losgerukt en kwam op zijn kant naast de baan terecht. De andere machine botste tegen de nu locomotiefloze trein, ramde het eerste rijtuig en kwam met opgetilde voorkant scheef naast de rails te staan. Ondanks het geweld

van de botsing kwam vrijwel iedereen er zonder kleerscheuren vanaf. Ook de machinisten mankeerden niets.

Treinongeval oktober 1932

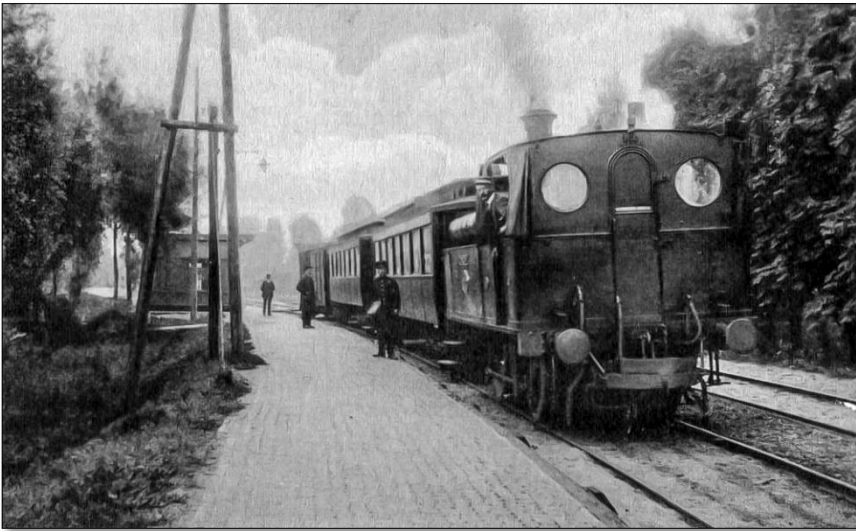
Een incident waarbij het treintje een indirecte rol speelde was de grote brand die op 3 oktober 1921 Bergambacht trof. Door- naar men aanneemt- vonken uit de passerende locomotief, die op het rieten dak van boer Buijsen terecht kwamen, ontstond een felle brand.

Aangewakkerd door de sterke wind sloeg de brand over naar andere woningen, zodat uiteindelijk een twintigtal huizen en de Openbare Lagere School in vlammen opgingen.

In de oorlog gekomen, in de oorlog gegaan

Op zaterdag 14 november 1914 werd de openingsrit op de lijn Gouda – Schoonhoven gereden. Veel feestelijk vertoon was er niet, want het waren zware tijden. Het was mobilisatie en de Eerste Wereldoorlog was nog maar juist begonnen. De spoorlijn ontsloot voor een deel de Krimpenerwaard door de verbinding naar Gouda en daarmee weer naar Utrecht en Rotterdam. Toch is het nooit de winstgevende lijn

geworden die men verwachtte. Tijdens de crisisjaren liep het passagiersaanbod flink terug en eind jaren '30 gingen er al stemmen op om de lijn op te heffen. Het wegvallen van het particulier vervoer in de Tweede Wereldoorlog en het gebrek aan fietsbanden zorgde nog voor uitstel door een tijdelijke toename van de passagiersaantallen, maar toen de bezetter spoorwegmaterieel nodig had voor de strijd aan het Oostfront, was het afgelopen met het lijntje van de 'Bello.' Op zondag 23 augustus 1942 werd haar laatste rit gemaakt. De rijtuigen waren afgeladen. Baldadige jongelui vernielden het meubilair, staken de gordijnen van de eerste klasse in brand en sneden de kussens kapot onder het motto: "wij geen trein meer, dan de moffen een kale kar." De locomotief was behangen met bloemenkransen met de begeleidende tekst: Sic transit gloria Mundi "zo vergaat de glorie der wereld." De mensen stonden rijen dik op de stations en langs de spoorlijn, er werd gezwaaid ten afscheid onder het voortdurend gefluit waarmee de machinist antwoordde.

Station Bergambacht plm 1935

Zo kwam een einde aan de korte historie van een spoorlijn met een bewogen geschiedenis, waarvan het plannen en de bouw langer duurde dan de exploitatie. Een simpel spoorlijntje dat in korte tijd een warme plek in de harten van de Krimpenerwaarders had veroverd en waar nog lange tijd met weemoed over werd gesproken door de generaties die er getuige van waren geweest.

Wanneer ik nu over de Opweg naar Stolwijk fiets en ik zie links van me het verkeer over de N207 suizen, probeer ik me wel eens voor te stellen hoe het was: Een puffend locomotiefje dat zich voortbeweegt in een vrijwel leeg decor. Aan de einder wat bomen en een torenspits, verder slechts weilanden en koeien. En wanneer ik dan bedenk dat de basis van deze weg door mensen met alleen maar een schop en kruiwagens is aangelegd, neem ik mijn denkbeeldige hoed af en maak ik een diepe buiging.

De levensloop van het spoortje in getallen weergegeven:

- 1869 De eerste plannen komen ter tafel
- 1883 Propaganda-vergadering in Schoonhoven
- 1884 De IJ.S.M komt met een plan voor een stoomtram
- 1886 Er komt een stoombootje door de Vlist
- 1887 Ir. Krieger vraagt een concessie aan.
- 1891 De hr. Vas Visser vraagt een concessie aan voor een stoomtram
- 1894 De NV Krimpenerwaard-Spoorweg wordt opgericht
- 1896 De opmeting voor de spoorweg komt gereed
- 1899 De M. E. T vraagt een concessie voor een stoomtram aan.
- 1902 De plannen van de M.E.T zijn gereed
- 1903 De aanleg begint en wordt stop gezet. Het geld is op.
- 1910. Naasting door Het Rijk terwijl nog nooit een tram reed.
- 1914 Opening van de stoomtramdienst
- 1942 Opheffing van de stoomtramdienst

You Tube: scène uit Het meisje met de blauwe hoed.

<https://youtu.be/eZDygiub9ZY>

Uit het archief

Een boer met 3 koeien.

Regelmatig worden ons zaken aangeboden waarvan de geveer veronderstelt dat we er wellicht 'wel iets mee kunnen.' Vaak is dat zo. Maar even zo vaak moeten we besluiten dat we het niet in ons archief opnemen, hetzij omdat het geen historische waarde heeft, dan wel incompleet of beschadigd is. Maar onlangs vond ik tussen de enveloppen, mappen en foto's weer een juweeltje. Een simpel boekje met een etiket waarop de naam van de eigenaar was genoteerd en waar het voor diende. "Melkboekje" prijkt er in kapitalen op. Eronder de naam van de eigenaar: M. van den Dool uit Bergambacht. Het boekje is uitgegeven door de Melkcontroledienst voor vee in Zuid-Holland te Gouda.

No. 1						I. J. C. No.			
Naam v.d. koe: <i>Dooltje</i> (No. N.R.S. _____)						Bijzondere kenmerken van de koe: <i>Hoarboons</i>			
Geboren: <i>1944</i> (No. Fabriek _____)						Gefeld: _____			
Gedaalt: <i>22.2.44</i> (Droogopstap: <i>30.12.48</i>)						Voortgaande droogopstap: _____ dagen			
Moeder: _____ (No. N.R.S. _____)						Droogopstap: _____ dagen			
Moeder: _____ (No. N.R.S. _____)						Van afhalen per afhalen _____ dagen			
Maand	Dag	K.G. Afschraaf	K.G. Mergaafsch	K.G. melk	% Vet	Vee garanten	Melktoes 1 maand	Melktoes 2 maanden	Opmerkingen
1	<i>Maart 27</i>	<i>9</i>	<i>9.50</i>	<i>18.50</i>	<i>4</i>		<i>7.40</i>		
2	<i>Apr 19</i>	<i>9.50</i>	<i>9.50</i>	<i>19.20</i>	<i>4.00</i>		<i>5.29</i>		<i>in de Melk</i>
3	<i>Mai 10</i>	<i>10</i>	<i>11</i>	<i>20.28</i>	<i>3.30</i>		<i>4.01</i>		
4	<i>Juni 2</i>	<i>8</i>	<i>9.80</i>	<i>19.80</i>	<i>2.10</i>		<i>5.42</i>		
5	<i>Juli 22</i>	<i>10.5</i>	<i>10.20</i>	<i>20.50</i>	<i>2.95</i>		<i>4.77</i>		
6	<i>Aug 14</i>	<i>9.25</i>	<i>8.50</i>	<i>16.25</i>	<i>5.20</i>		<i>6.11</i>		
7	<i>Sept 6</i>	<i>8.75</i>	<i>8</i>	<i>16.75</i>	<i>4.40</i>		<i>5.55</i>		
8	<i>Ok 24</i>	<i>11.50</i>	<i>11.70</i>	<i>23.20</i>	<i>4.50</i>		<i>4.70</i>		<i>Naar de Melk</i>
9	<i>Nov 1</i>	<i>1</i>	<i>6</i>	<i>12</i>	<i>3.40</i>		<i>6.08</i>		
10	<i>Dec 16</i>	<i>4.25</i>	<i>5</i>	<i>9.25</i>	<i>4.50</i>		<i>4.16</i>		
11	<i>Jan 8</i>	<i>4</i>	<i>4.50</i>	<i>8.50</i>	<i>4.80</i>		<i>4.98</i>		
12	<i>Feb 30</i>	<i>3.20</i>	<i>4</i>	<i>7.20</i>	<i>5.05</i>		<i>5.66</i>		<i>25.11 op stal</i>
13	<i>Mar 20</i>	<i>2</i>	<i>2.25</i>	<i>4.25</i>	<i>4.20</i>		<i>6.04</i>		
14									
15	<i>202</i>	<i>86.50</i>	<i>93.00</i>	<i>179.50</i>			<i>64.7</i>		
16									
17									
18									
19									<i>2.85 Melktoes</i>
20									<i>2.05 K.G. Melk</i>
21									<i>1.10 K.G. Boter</i>
22									<i>3.58 % Vet</i>
23									<i>5.92 Vrij per dag</i>
24									<i>1.01 K.G. Melk per dag</i>

Melkboekje met de productiegegevens van 'Dooltje.'

Je bladert zo'n boekje door en langzaam vormen zich beelden voor je geestesoog van hoe het toen geweest zou kunnen zijn. Om te beginnen: Wie was deze M(achiel). van den Dool? Hij woonde aan de Bovenberg op nr. D121. Altijd weer een puzzel om er achter te komen om welk adres het gaat wanneer je een huisnummer van voor de omnummering hebt. Maar ik heb een vermoeden. Er woonde een boer Van den Dool in de boerderij op de plek waar de Kadijk in oostelijke richting aansluit op de Bovenberg. Ik ben er echter nog niet zeker van of het dé Van den Dool is op wiens naam het melkcontroleboekje stond. Het gebouw was niet groot, kan ik me herinneren en dat komt ook wel overeen met het beeld dat je krijgt wanneer je in het melkboekje bladert. Er werden slechts 3 koeien gemolken: Dooltje, De Rooie en Moortje. Ja, koeien hadden toen (we schrijven 1948) nog namen. De boer en zijn dieren hadden een band die anders lijkt dan die welke de huidige melkveehouder met zijn beesten heeft. Dat is ook niet meer dan logisch, gezien de omvang van de tegenwoordige veestapels. Maar het is ontroerend om in het boekje namen te lezen i.p.v. oormerknummers. In schoonschrift met fraaie letters en cijfers werden de bijzonderheden vastgelegd. Het geboortejaar en de datum waarop de koe voor het eerst heeft gekalfd. Alle 3 werden ze drooggezet op 30 december. Voor de leek: Droogzetten betekent niet op stal zetten, maar stoppen met melken. De datum waarop ze op stal gingen staat er trouwens ook in evenals de eerste weidegang. En dan natuurlijk de melkproductie. Te lezen is dat de koeien van boer Van den Dool op zijn best 20 liter per dag gaven. Tegenwoordig geeft een koe met gemak meer. In mei was de melkgift op z'n hoogst, waarna het langzaam minder werd tot ze werden drooggezet.. Je vraagt je af of een boerenbedrijf met 3 koeien bestaanszekerheid bood. Misschien zwoegde die kleine boer aan de Bovenberg voor zijn dagelijks brood met een paar dieren waarvan hij afhankelijk was. Werd er een ziek, of nog erger: Ging er een dood, dan was dat niet minder dan een ramp die zijn bestaan bedreigde. Tegenover de enorme veestapels van enkele

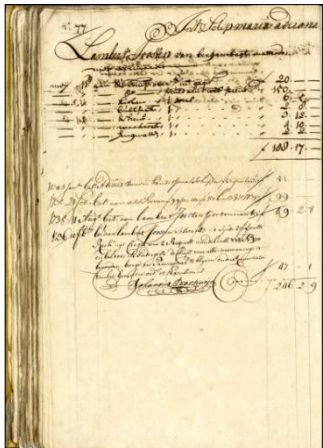
honderden koeien per bedrijf zoals we die nu kennen, kun je niet eens meer van een contrast spreken. Maar als het dan toch moet: Het is die ene zwarte pixel op een wit scherm.

Lambert Joosten, een Bergambachtenaar bij de VOC.

Van Arie de Groot uit Bodegraven ontvingen we een interessant stukje documentatie. Op zijn speurtocht naar de oorsprong van zijn familie stuitte hij op een document met gegevens van Bergambachtenaar Lambert Joosten. Joosten was waarschijnlijk geen achternaam, maar moet worden gelezen als 'zoon van Joost' of 'Joostszn. Achternamen kwamen pas in de Napoleontische tijd in gebruik. We zien een weergave van zijn gage die hij verdiende. In de tijd van de VOC was Dordrecht de hoofdstad van Holland. De VOC voer in deze streken vanuit Rotterdam. Schrijven was in die tijd duidelijk meer dan 'noteren,' zo is duidelijk vast te stellen. Het is bijna een vorm van kunst. Al die zwierige letters en cijfers maken het er echter niet eenvoudiger op om de tekst te lezen. Wel is duidelijk dat het hier een verantwoording van zijn verdiensten betreft, een loonstaat dus. De VOC hield alles nauwgezet bij. Van welke muntsoort hier sprake is, valt niet gemakkelijk vast te stellen, maar de VOC gaf toen al wel de gulden uit. Ook gebruikte men de ducaton, de stuiver en de duit. Met een beetje goede wil zou je op de afrekening een F als muntsymbool kunnen lezen en zou er dus sprake zijn van een bedrag van 188,17 gulden.

Het andere document is een uittreksel uit het VOC-archief zoals dat nu kan worden opgevraagd. We lezen dat hij bij de VOC in dienst trad op 11 mei 1731 en in 1735 de maatschappij verliet. Hij voer uit met het schip Maria Adriana. Hoe lang hij op dit schip voer is niet duidelijk. In ieder geval was zijn laatste reis met het schip Kasteel van Woerden. Hij vertrok op 12 september 1734 naar 'de kaap,' waarmee Kaap de Goede Hoop werd bedoeld en kwam daar op 16 januari 1735 aan. Of dat met het schip Maria Adriana was, wordt in dit document niet duidelijk. Vast staat dat hij op 3 maart 1735 met de Kasteel van Woerden weer naar Holland vertrekt, waar hij op 11 juli 1735 aankomt en afmonstert. Wanneer je dit leest bekruipt je de gedachte of hij weer naar Bergambacht is teruggekeerd en of er hier nog familie van hem woont.

VOC: Opvarenden, Voornaam opvarende: Lambert	
Periode:	1699-1794
Voornaam opvarende Lambert	
Achternaam opvarende Joosten	
Herkomst opvarende Bergambacht	
Datum indiensttreding 1731-05-11	
Functie bij indiensttreding Meistras	
Uitleg over functie was- en roergang; laden en lossen; reinigen, teren en koffaten van het schip; af- en aanslaan van de zellen; helpers van de onderofficieren. Ook wel bootsgezel.	
Uitgevaren met het schip Maria Adriana	
Datum uit dienst 1735-03-03	
Waar uit dienst Kasteel van Woerden	
Reden uit dienst Gerepatrieerd	
Uitleg over reden einde dienstverband Teruggekeerd naar Nederland en afgemonstert.	
Schip terugreis KASTEEL VAN WOERDEN	
Kamer terugreis Delft	
Datum terugreis vertrek 1734-09-12	
Datum terugreis aankomst kaap 1735-01-16	
Datum terugreis vertrek kaap 1735-03-03	
Datum terugreis aankomst 1735-07-11	
Schuldbrief Ja	
Maandbrief Nee	

De loonstaat en gegevens van Lambert Joosten

Rectificatie

In het najaarsnummer van 2019 was een artikel gewijd aan ‘het gezag’ in Bergambacht in de jaren ’50 en ’60. Daar werd o.a. beschreven hoe politiemans Koos de Mos een heldenrol vervulde bij het totstaan brengen van een op hol geslagen paard en voor deze heldendaad gedecoreerd werd. Zijn legendarische onverschrokkenheid werd gerelateerd aan het feit dat hij bij het Korps Commandotroepen had gediend. Dit was onjuist. Zijn reputatie van onverzettelijkheid, moed en durf had hij al in de 2^e wereldoorlog verworven als prominent lid van een KP in Rotterdam. De groene baret die lange tijd in plastic omhulsel op zijn graf heeft gelegen, was een eerbetoon van zijn zoon Koos die wel bij het Korps Commandotroepen heeft gediend.

Dialectwoorden

In het vorig nummer kon u lezen dat de ‘oogst’ aan dialectwoorden tegenviel. Sterker nog: Er kwam geen woord bij de redactie binnen. Toch blijkt dit niet ‘einde verhaal.’ Want bij het doorzoeken van ons archief trof ik een boekje aan dat in de jaren ’50 is geschreven door 3 Ammerstollenaren en waarin het plaatselijk dialect beknopt werd weergegeven. Veel woorden die ik al lang was vergeten kwamen weer boven drijven en leidden tot herinneringen. Hier komen ze:

Ééntelijk – eenzaam /verlaten. Peeje – worteltjes, winterpeen. Ind, inchie– eind/ eindje, Onneuze – oneerlijk spelen.. Mezik – mug. Kreeuwen – ruzie maken . Hork – wesp. Een dot – veel, Grèg of hilnie – graag of helemaal niet, Heulie/hunnie – zij (meervoud), Kinkokwel – kan ik ook wel, Dat heknie – dat heb ik niet, Boezjandere – smijten/gooien, Dutte – dit, Stik – boterham, Stikkezak – boterhamzak, Zwumme – zwemmen, ‘t In of ’t oare – het een of het andere, Een bonkie – een stukje, Hilt – handvat (van een spade of schop, Sloffen – briketten(om te stoken), Neute klokeren – walnoten uit de boom pikken.

